

Norges vassdrag – og energidirektorat
v/ Niklas Egriell

Åbjørakrafts kommentar til oversendelse av krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Åbjøravassdraget i Bindal kommune

Kravet gjelder følgende konsesjoner:

- Kgl. res. av 04.06.1976 for erverv og regulering av Åbjøravassdraget
- Kgl. res. av 15.12.2000 for overføringer til Kolsvik kraftverk
- Kgl. res. av 07.11.2014 ang. endring av konsesjonsvilkår for regulering av Åbjøravassdraget

Konsesjonene er gitt NTE Energi og Helgelandskraft, som sammen eier Kolsvik kraftverk ved 50/50, et tingsrettslig sameie mellom Helgeland Kraft og NTE Energi.

Åbjørakraft vil ikke motsette seg en revisjon av vilkårene for overnevnte konsesjoner, og er positive til at det i denne sammenheng sees helhetlig på manøvreringsreglementet. Samtidig ser vi behov for kunnskap som grunnlag for en god revisjonsprosess.

Åbjørakraft ser det ut fra dette formålstjenlig at forvaltningen som signalisert pålegger regulant å gjennomføre nødvendige miljøundersøkelser som f.eks miljødesignstudie som grunnlag for en revisjonsprosess med best mulig beslutningsgrunnlag før regulant utarbeider revisjonsdokument.

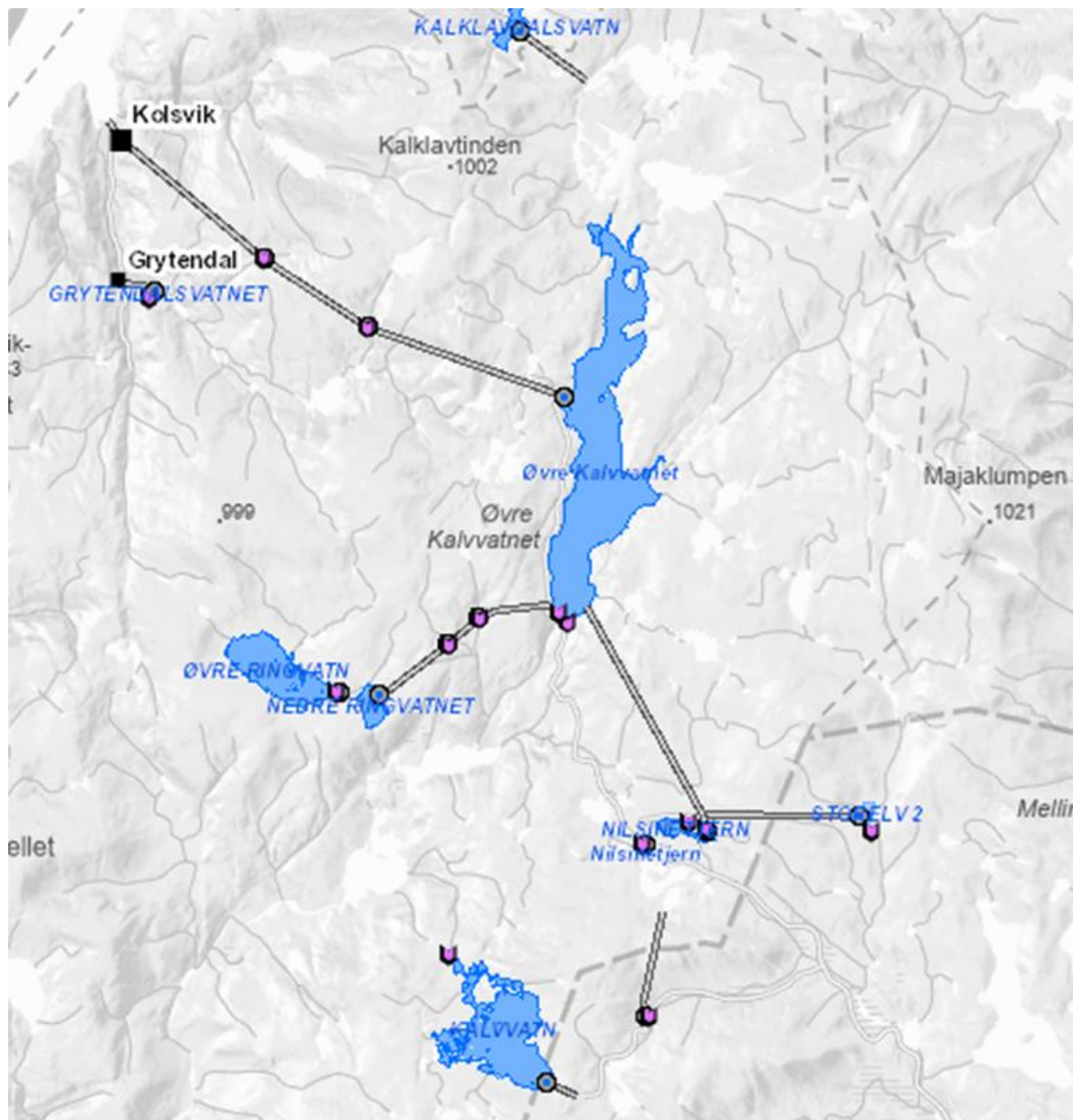
1. Generelt om Kolsvik kraftverk og reguleringen av Åbjøravassdraget

Kolsvik Kraftverk fikk godkjent konsesjon (Kgl. res. av 04.06.1976) for utbygging i 1976 og sto ferdig utbygd i 1979. Regulering ble utvidet gjennom Kgl. res. av 15.12.2000, og Kalklavlalsvatn - overføringen og to bekkeinntak ved Ringvatnoverføringen sto ferdig rundt år 2000.

Kraftverket har en installert effekt på 124 MW fordelt på to like store turbiner og produserer i gjennomsnitt 626 GWh i året. Ved HRV er trykkehøyden 519 meter. Kraftverket har en maks slukeevne på 28,6 m³/s.

Kraftstasjonen ligger veiløst til på østsiden av Tosenfjorden helt sør i Nordland Fylke. Adkomstveien til Øvre Kalvvatn går fra E6 like nord for Namsskogan og nordøst oppover Frøyningsdalen. Kraftstasjonen og magasinene ligger hovedsakelig i Bindal kommune (Nordland Fylke), men deler av overføringene kommer fra Brønnøy (Nordland Fylke) -og Namsskogan kommuner (Trøndelag Fylke).

Inntaket og hovedmagasin er Øvre Kalvvatn og får forsyning fra de regulerede magasinene Kalvklavdalsvatn, Øvre og Nedre Ringvatn, Nilsinetjern og Kalvvatn (740). I tillegg er det 6 bekkeinntak, Ringvatnoverføringen 1 og 2, Storelv 1 og 2, samt to direkte inn på driftstunellen.

Figur 1. Viser kraftanlegg i tilknytning reguleringen av Åbjøravassdraget.

Øvre Kalvvatn har sitt naturlige utløp i Mellavatnet som går videre til Kalvkruvvatnet, Åbjøra og ned til Åbjørvatnet. I utløpet til Åbjørvatnet er det satt opp vannstandsmål (144.1.0) som følger at det fra 1. juli til 31. august går minimum 7 m³/s vann videre ut i Åelva. Endringen i minstevannsføring skjedde gjennom *Kgl. res. av 07.11.2014 ang. endring av konsesjonsvilkår for regulering av Åbjøravassdraget*. Minstevannføringen reguleres med en ventil ved dammen på Øvre Kalvvatn.

Det er etablert terskler både nedover Åbjøravassdraget og Frøyningsdalen som et avbøtende tiltak for naturmiljø og landskap.

2. NVEs og Miljødirektoratets rapport nr. 49/2013

I den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 er Åbjøravassdraget gitt prioritet 1.1 (høy prioritet). Bakgrunnen for prioriteringen var primært fisk/fiske, og ble gitt VP5 som følge av hensyn til laks og sjørret i Åbjøravassdraget. Det ble i etterkant av dette gjennomført endring av konsesjonsvilkår for reguleringen (2014), og man fikk fra da av innført minstevannslipp.

3. Godkjente vannforvaltningsplaner

Gjeldende regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen er vedtatt for planperioden 2022 - 2027. De vassdragsregulerte delene av Åbjøravassdraget er delt inn i ulike vannforekomster, med ulike mål for i vedtatt vannforvaltningsplan. Målsetning for oppnåelse av målsetninger i vannforvaltningsplanen er satt til 2033.

Vassdrag	Vannforekomster	Konsesjonær	Nasjonal prioritet	Regional prioritet	Frist for måloppnåelse
Åbjøravassdraget	144-120-R Åbjøra ovenfor lakseførende del 144-118-R Åbjøra, lakseførende del 144-39-R Åelva	NTE Energi AS og Helgelandskraft	1.1	1.1	2033

Figur 1 Regional plan for vannforvaltning i Nordland og Jan Mayen vannregion sine prioriteringer av vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap (regional prioritering).

Vassdrag	Vannforekomst	Konsesjonær	Miljømål	Miljøoppnåelse
Åbjøravassdraget	144-440-L Åbjørvatnet	Helgelandskraft AS	GØT	2027

Figur 2 Regional plan for vannforvaltning i Nordland og Jan Mayen vannregion sine prioriteringer av vannforekomster med miljømål som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren

Vannforekomst ID	Vannforekomst-navn	Naturlig /SMVF	Økologisk tilstand/potensial	Miljømål
144-118-R	Åbjøra lakseførende del	Naturlig	MØT	GØT
144-39-R	Åelva	Naturlig	MØT	GØT
144-440-L	Åbjørvatnet	Naturlig	MØT	GØT

Figur 3 Regional plan for vannforvaltning i Nordland og Jan Mayen vannregion sine prioriteringer av vannforekomster som kan medføre andre tiltak i vannkraftsektoren.

4. Oversikt over hva som finnes av relevant dokumentasjon om kravene

Det er gjennomført en rekke fiskebiologiske undersøkelser i Åbjøravassdraget før regulering, samt både før og etter endringen av manøvreringsreglementet i 2014. Ved endringen ble det innført minstevannføring. Deretter ble det i perioden 2016-2021 gjennomført fiskebiologiske og temperaturrettede undersøkelser, hvor man særlig har fokusert på effekten av minstevannføringen og eventuelle effekter i forhold til ungfisk og fiske sykdommen PKD (profilerativ nyresykdom). Det er særlig problemstillinger knyttet til PKD som har medført den betydelige innsatsen i form av undersøkelser.

Eksisterende dokumentasjon ligger som vedlegg i dette dokumentet (Vedlegg 1).

5. Områder hvor det kan være behov for ytterligere utredninger

Åbjørakraft har tidligere søkt om utprøving av alternativ minstevannføring, som kunnskapsunderlag for kommende revisjonsprosess. Vi mottok avslag på slik søknad i mai inneværende år, deres referanse 2022244740-15. Høringsuttalelser i denne sammenhengen er med å danne grunnlag for vår vurdering av områder hvor det kan være behov for ytterligere utredninger eller dokumentasjon.

Miljødirektoratet skriver i sin uttalelse til ovennevnte at; *kunnskapen om fysisk forhold som vanndekt areal vil være viktig for kommende vilkårsrevisjon og at ytterligere kunnskap om den faktiske effekten av dagens pålagte minstevannføring bør prioriteres fremfor testing av nye sommervannslipp*. NVE var enige i denne vurderingen, og skriver at det må innhentes mer kunnskap om den faktiske effekten av dagens pålagte minstevannføring fremfor testslipp. Videre at det vil være naturlig å se på flere vannføringsregimer, samt behov for informasjon om vanndekt areal sett opp mot gyte- og oppvekstområder. Vi har tatt dette til etterretning, og ønsker derfor ikke å initiere noen relansering av forslaget på nåværende tidspunkt. Derimot mener vi fortsatt at et så godt kunnskapsgrunnlag som mulig er vesentlig for å sikre en god revisjonsprosess, og at prosessen rundt denne søknaden belyste på hvilke områder kunnskapsgrunnlag etterspørres.

Vi mener det vil være mest formålstjenlig å innhente et godt kunnskapsgrunnlag om overnevnte før utarbeidelse av revisjonsdokumentet, for å sikre en så god revisjonsprosess som mulig. I forbindelse med høringen av overnevnte søknad gis et generelt inntrykk av at man etterlyser mer inngående kunnskap, blant annet om minstevannføring og vanndekt areal. Flere, slik som eksempelvis Bindal kommune, synes å mene at den beste fremgangsmåten for dette er via pålegg i forbindelse med vilkårsrevisjonssaken. Vi er uenige i denne vurderingen, da vår klare oppfatning og erfaring så langt tilsier at en god revisjonssak bør bygge på godt kunnskapsgrunnlag og skje i lys av dette – ikke motsatt. Altså mener vi klart at gode fiskebiologiske undersøkelser bør ferdigstilles før utarbeidelse og innsending av revisjonsdokument. Miljødirektoratet har også signalisert at de vil pålegge regulant *Miljødesignundersøkelser* i vassdraget fra 2024.

I dette konkrete tilfellet ser vi at summen av uttalelser og den type konkret kunnskap som etterlyses bringer oss i retning av *miljødesignundersøkelser*. Disse har jo nettopp en strukturert metodikk for blant annet hydrologisk variasjonsanalyse med kartlegging av vanndekt areal ved ulike vannføringer. Videre har denne metodikken flere andre styrker, som gjør den godt egnet til samlet vurdering av ulike tiltak og effekter i anadrome vassdrag. Vi er positive til å benytte en slik anerkjent og god metodikk for på best mulig

måte få belyst utfordringer og muligheter i Åbjøravassdraget, og få en samlet vurdering av Åbjøravassdraget. Det vil kunne være naturlig at en slik type sluttrapport også gir en oppsummering av tidligere funn og undersøkelser, som jo er betydelige, slik at vi samlet sett har *en* samlende rapport som revisjonsdokumentet kan bygge på.

6. Eventuelle opprustings – og utvidelsesmuligheter (O/U)

Åbjørakraft har startet utredningsarbeid for eventuelle O/U – muligheter i tilknytning til konsesjonen, men resultatene fra dette arbeidet er ikke klare.

En regulering som man har i Åbjøravassdraget er, med flere magasin, bekkeinntak og utløp i en annen retning enn naturlig vannveg, en teknisk komplisert innretning(Figur 1). Eventuelle endringer eller oppgraderinger i regulering av vassdraget bør sees opp mot de behov for vannbruk som miljøforhold eventuell krever. O/U arbeidet bør derfor gå parallelt med de miljømessige utredningene, for å optimalisere utnyttelsen av vannet, både kraftproduksjonsmessig og miljømessig.

7. Gjennomgang av revisjonskravene med avklaringer

Bindal kommune krever i brev til NVE, datert 18.11.2021, at det åpnes revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringen av Åbjøravassdraget.

I sitt oversendelsesbrev påpeker Bindal kommune at reguleringen av Åbjøravassdraget er svært viktig for kommunen. Reguleringen bidrar vesentlig til lokal verdiskaping gjennom konsesjonskraft/avgifter til kommunen. På den andre siden er vassdraget et sentralt landskapselement med stor verdi for friluftsliv og sportsfiske. Gjennom en revisjon ønsker kommunen at konsesjonen revideres med fokus på å optimalisere forholdet mellom kraftproduksjon og påvirkningen kraftproduksjonen har på vassdraget.

I sitt saksgrunnlag for oversendelsesbrevet til NVE påpeker kommunen viktigheten av å finne et manøvreringsreglement som optimaliserer hensynet til miljø - og hensikten med konsesjonen som er kraftproduksjon. Bindal kommune påpeker at kunnskapsgrunnlaget må på plass for å optimalisere samspillet mellom kraftproduksjon og naturpåvirkning.

Åbjørakraft har ingen innvendinger til de kravene som Bindal kommune kommer med opp mot samspillet mellom kraft og naturverdier, og støtter kommunen i at kunnskapsgrunnlaget må være godt før man kan gjennomføre en god revisjonsprosess.

8. Regulantens avsluttende kommentarer

Åbjørakraft vil ikke motsette seg en revisjon av konsesjonsvilkårene. Samtidig er vår klare oppfatning at grunnlaget for å føre en god revisjonsprosess bør tuftes på kunnskap. Manglende kunnskap er påpekt av miljøforvaltningen som vist over, er ventet pålagt, og vi mener ut fra dette at undersøkelsene bør gjennomføres før revisjonsprosessen formelt startes.

Utredninger av muligheter for O/U-prosjekter er igangsatt, og vil naturlig følge revisjonsprosessen.

Åbjørakraft vil derfor be om at NVE utsetter åpning av vilkårsrevisjon, og vil samtidig signalisere at vi ønsker å innledende dialog med Miljødirektoratet, NVE og interessenter i vassdraget for å fastsette hva som trengs av utredelser for å skape en god revisjonsprosess.

Med hilsen

Torkil Nersund
Styreleder Åbjørakraft

Vemund Gjertsen
Saksbehandler Åbjørakraft

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger ingen underskrift.

Vedlegg 1. Oversikt over miljøundersøkelser gjennomført i vassdraget.

ÅR	Tittel	Hva	Fortfatter	Utførende
2022	Åbjøravassdragaet i Bindal – Forslag til alternativ minstevannsføring for å øke ungfiskproduksjonen.	Sweco rapport	Skei, J. & Bergan, P. I.	Sweco
2021	Åbjøravassdraget - Temperatur og ungfiskundersøkelse.	Årsrapport 2021 og oppsummering 2016 - 2021	Skei, J., Bergan, P. I. & Bjørstad, O. K. H.	Sweco
2020	Åbjøravassdraget - Temperatur og ungfiskundersøkelse.	Årsrapport 2020	Skei, J., Bergan, P. I. & Bjørstad, O. K. H.	Sweco
2020	Overvåking av laks, sjørret og sjørøye i Åbjøra og Urdvoldvassdraget 2015 - 2019	Statusrapport	Lamberg, A., Davidsen, J. G., Kjelland, Ø. N.	NTNU Vitenskapsmuseet
2019	Åbjøravassdraget - Temperatur og ungfiskundersøkelse.	Årsrapport 2019	Skei, J., Bergan, P. I. & Bjørstad, O. K. H.	Sweco
2017	Temperatur og ungfiskundersøkelse i Åbjøravassdraget 2017	Årsrapport 2017	Klausen, T. R. & Bergan, P. I.	Sweco
2017	Vandring av laks og sjørret over terskelen i utløpet av Åbjørvatnet, i Åbjøravassdraget i 2017.	Årsrapport	Strand, R. Berdal, M., & Lamberg, A.	SNA
2016	Temperatur og ungfisk i Åbjøravassdraget i 2016.	Årsrapport 2016	Klausen, T. R. & Bergan, P. I.	Sweco
2016	Statusrapport for overvåking av gytefisk i Åbjøra - og Urdvoldvassdraget 2016	Årsrapport 2016	Davidsen, J. G. & Lamberg, A.	NTNU Vitenskapsmuseet
2015	Er terskelen på Åbjørvatnet et vandringshinder?	Årsrapport 2015	Strand, R. Berdal, M., & Lamberg, A.	SNA
2015	Statusrapport for overvåking av gytefisk i Åbjøra - og Urdvoldvassdraget 2015	Årsrapport 2015	Davidsen, J. G. & Lamberg, A.	NTNU Vitenskapsmuseet
2014	Ungfiskundersøkelse i Åbjøravassdraget 2014	Årsoppgave 2014	Klausen, T. R. & Bergan, P. I.	Sweco
2014	Gytebestander av laks og sjørret i Åbjøravassdraget i 2014	Årsoppgave 2014	Lamberg, A., Bakken, M., Bjørnbet, S., Gjertsen, V., og Strand, R.	SNA
2013	Ungfiskundersøkelse i Åbjøravassdraget 2013	Årsoppgave 2013	Klausen, T. R. & Bergan, P. I.	Sweco
2012	Ungfiskundersøkelser i Åbjøravassdraget i 2012.	NINA notat	Ugedal, O., Forseth, T. & Jensås, J.G	NINA
2011	Ungfiskundersøkelser i Åbjøravassdraget i 2011.	NINA notat	Ugedal, O., Forseth, T. & Jensås, J.G	NINA
2010	Ungfiskundersøkelser i Åbjøravassdraget i 2010.	NINA notat	Ugedal, O., Forseth, T. & Jensås, J.G	NINA
2010	Bestandsstatus for laks og sjøaure i Åbjøravassdraget.	NINA rapport	Ugedal, O., Forseth, T., Fiske, P. & Jensås, J.G	NINA
2007	Effekter av vassdragsregulering på smoltproduksjonen i Åbjøravassdraget.	NINA rapport	Forseth, T., Fjeldstad, H.-P., Ugedal, O. & Sundt, H.	NINA
2007	Temperaturregulering av Åelva i Bindal.	Sweco Rapport	Bergan, P. I., Risholt, L. P., Rognes, A. & Vaskinn, K. A.	Sweco
2005	Fiskedød i Åelva, Bindal kommune i Nordland	Sweco Grøner Rapport		Sweco Grøner
2004	Ungfiskundersøkelser i Åelva V. nr 144.Z. Bindal kommune i Nordland.	Sweco Grøner Rapport	Bergan, P.I.	Sweco Grøner
2003	Utvidelse av Kolsvik kraftverk - reguleringens effekt på fiskebestandene og fiske fra Floet til øvre Kalvvatn i Åbjøravassdraget	Rapport	Hanssen, Ø. K.	Ferskvannsbiologen
1986	Reguleringens effekt på bestand og fiske på lakseførende del av Åbjøravassdraget (=Åelva)	Skjønnsrapport til Namdal Tingrett	Andersen, C. & Langeland, A.	Åbjøraskjønnet
1974	Fiskeribiologiske undersøkelser i de lakseførende deler av Åbjøravassdraget 1973	Zoologisk rapport	Heggberget, T. G.	K. norske Vidensk. Selsk. Mus.
1973	Fiskeribiologiske undersøkelser i Åbjøravassdraget 1971 og 1972	Rapport	Jensen, J. W.	K. norske Vidensk. Selsk. Mus.